

ÜTŐ-DÁVID LENKE

Gesztenyék júniusi könnyei

Megkövült az idő, végtelennek tűnt ez az éjszaka.

Az öregasszony nyitott szemmel feküdt az ágyban. Tizedik napja már, hogy nem tudott felkelni, egy kevés teán kívül alig vett magához valamit. Gondozói lelkiismeretesen körülugrálták, ezt már közel húsz éve gyakorolták, mióta az eltartási szerződést a 75 éves Bibike néniel megkötötték. Panasz tehát nem lehetett a türelmükre.

Eső-szálak hullottak a júniusi éjszakában, forró napok után egy kevés hűsítő permet. Vadgesztenyék virággyertyái küldték keserű-édes illatukat a sötét szobába. Az öregasszony állig húzta a nehéz szövetpaplant. Fázott. Egész életében mindig fázott, nyáron is, télen is. Ez a szoba északi fekvésű, sötét jégverem. Ilyen volt már a nagymama, az anyja idejében, ilyen most is. Közvetlen napfény sohasem érte, még a szél is kikerülte a kertre nyíló, egyetlen kis ablakát. Csak a gesztenyefák bólogtak be néha, meg a csillagok sziporkáit lehetett látni innen bentről is, főleg így, Szent Iván tájkán. Az öregasszony felnézett a plafonra: milyen szomorú ez a szoba. Salétrom, barna, kormos foltok, tenyérszúrások. De hiszen ő nem engedte kifestetni, mondván majd a halála után, de addig jó, ahogy van. Két évtizede jó így, „nem engedem lemeszlni az emlékeimet”.

Hány halált láthattak ezek a falak, Istenem, talán azért is fázik benne minden élő lélek. Koszos, hát koszos. A régi házból csak ennyi maradt: az ódon tálaló, a sötét kis vaskályha, egy keskeny dívány és a dupla ágy. Beleroskadt itt minden az időbe, csak ő őrökdi egyedül az elsüllyedt emlékek fölött. Több mint 90 éve... temérdek sok idő ez, bizony.

Hány óra lehet? Éjfél biztosan elmúlt már, hallotta a falóra kongását a szomszéd szobából.

Nem akar ez az éjszaka sohasem véget érni. Az öregasszony felsóhajtott és megpróbálta elérni az éjjeliszekrény szélén billegő teásbögréjét. Nem járt sikerrel. Visszahanyatlott a párnára.

Ilyen végtelen éjszakát élt át 17 éve, az ura halálakor is. Tél volt akkor, és Jánost, szokásos bevásárló útja során, baleset érte. Egy kamion leszorította az országút széléről a havas árokba, biciklistül. Nem történt nagyobb baj, feltápászkodott, leporolta magát és hazatolta a drótszamarat. Ebéd után ágyba kíváncozott. Nem panaszkodott. Semmijét sem fájlalta.

ÜTŐ-DÁVID LENKE (1952, Élesd) tanár, idegenvezető, fordító, televíziós szerkesztő. A kolozsvári BBTE bölcsészkarának magyar-francia szakán végzett, majd Budapestre költözött. A Fejér Tv felelős szerkesztőjeként ment nyugdíjba, s visszavonulásuk óta művész férjével a Fejér megyei Lovasberényben élnek. Politikai-közéleti-szociográfiai írásai helyi lapokban jelentek meg; jelenleg is állandó rovatot vezet.

Meg nem is volt nyavalygós fajta. Este még ellátta az állatokat, bekészítette a tüzelőt, de vacsorázni már nem kívánt semmit. Csak egy pohár érmelléki fehérbort kért, azt is forralva.

– Elfáradtam ebben a nagy téiben – mondta lefekvés előtt, és hamar elaludt.

Éjfélkor már halott volt, 71 évesen megállt a szíve álmában. Amilyen csöndesen élt, olyan csöndben is ment el.

Az öregasszony összeszorította a szemét, mintha könnyet akart volna belőle kipréselni.

Előcikáztak azok az emlékek: na, az a fehér éjszaka volt ilyen végtelennek tűnő. Virrasztás a halottal egy ágyban. Vacogva várni a reggelt, a segítséget. Fia távol élt, túl a határon, telefon nem volt a házában, csak a szomszéd G. család segítségére számíthatott. Igaz, hogy arra mindig. Majd a temetés, a fagyott föld nehezen engedett a sírásóknak. Kevesen búcsúztatták Jánost, a pap is fázósan húzta össze a palástját és rövidre fogta a ceremóniát.

Egy öregember elmúlása nem olyan nagy esemény, pláne faluhelyen. Főleg, hogy János életében is észrevétlen volt. Kicsi, vörösseszőke emberke, aki reggeltől estig tette a dolgát szótlánul, diószegi fajtája szívósságával.

Hogy hiányzik-e? Nem tudta a választ. 46 évet éltek le együtt, vagy inkább egymás mellett. Gondoskodott róla, a szüleiről, a fiáról, és ez a lényeg. Lelki kötelék alig fűzte össze őket, annyi bizonyos. Hozzáment feleségül a négy évvel fiatalabb tehetséges könyvelőhöz, rábeszéltek, meg nem is volt sok választása. Háború után a nőszülni képes fiatalurak igencsak megritkultak. Volt, aki elesett, mint szegény „tengermély-tisztelem” V. Kuli (így köszönt ugyanis mindenkinek), volt, aki eltűnt, mint F. Pista, volt, aki hazajött, mint R. Karcsi, de a tehetős B. Mancit választotta inkább, volt, aki nem kellett, még doktorátussal és diplomával sem, mint G. Tibor, a beszédhibás és túlsúlyos tanár, volt, aki Lenke nővérének csapta a szelet sikertelenül (beérte volna a húgával is), de csak barátság lett belőle. Igaz, hogy az tartós és őszinte.

Szegény, kedves-csúnyácska Lojzi. Sváb fiú volt, be is szippantotta a Volksbund, de szerencsésen kikeveredett belőle. Megbecsült gyógyszerész-ként élt haláláig Várpalotán. Családot alapított, elvette egy kolléganőjét, de házassága gyermektelen maradt. Levélben sokáig tartották a kapcsolatot. Igazi jó lélek volt. Miért múlik el minden gyönyörűség?

Az öregasszony lehunyta a szemét. Kint halkan suhogott az eső és egy vizes csillag beszikrázott az ablakon: üdvözül, akit esőben temetnek, így tartja a néphit...

Lojzi, kedves, jó Lojzi. 1942 tavaszán eltávozást kapott és beállított egy hatalmas tölcéses gramofonnal és jó néhány „his masters voice” bakelitlemezzel. Karády *Valahol Oroszországban* című édesbús dala volt az egyikén,

meg Raymond háborús slágere, *Minden elmúlik egyszer*. Rácz Vali bűgő hangján naphosszat ez a szentimentális Wehrmacht-nóta forgott. Nagy sláger volt akkoriban, és egy 18 éves lány szívét nagyon meg tudta facsarni a mondandója. Istenem, hogy is van a szövege?

„Minden elmúlik egyszer / minden végéhez ér, / És minden december új májust ígér [...] / De két szív szerelme mindörökké él [...] // A legelső vonalban kint, / az őrszem az éjbe tekint, puskáján támaszkodik, / Annájáról álmodik...”

Az Annát következetesen Vilmának énekelte Lojzi. Ezt a komor, súlyos nevet kapta a keresztségben az anyja után, bár soha senki sem szólította így. Nem volt egy Vilma típus: kicsi volt és törekeny, ilyen is maradt két szülés után is, mindig volt valamilyen betegsége, nyavalyája, siránkoznivalója, bibije, ezért a fűvő széltől is óvni kellett. Így ragadt rá a Bibike becenév. Mindig gyerek maradt, vele csak úgy megtörténtek a dolgok, soha semmit nem akart önállóan kiverelkedni a sorstól. Ötven évig a szülei vigyáztak rá, majd az ura óvta minden külső rossztól. Állásba nem ment, a háztartási munkát őszintén utálta, a főzést is csak anyja halála után csinálta, nem nagy örömmel és kevés tehetséggel. Viszont gyönyörűen kézimunkázott, kötött, horgolt, varrogatott, főleg babaruhákat. Nem a fiának, hanem a sok nagy hajas babájának. A gyermek körüli teendőket a bejárónőre és az anyjára bízta inkább. Őt jobban érdekelte a babagyűjteménye és a macskaképei, amelyeket nagy albumba rendezgetett.

Az öregasszony maga is meglepődött, hogy mennyire élesen tárolta az emlékezte ezeket a régi történeteket.

Ugyanezen ámult el unokahúga és keresztlánya is, mikor 90. születésnapját ünnepelték. Igaz, akkoriban még fizikailag sem volt rokkant, úgy futott a hatalmas kerten keresztül-kasul, mint egy fürge, öreg mókus. Unokahúga alig tudott lépést tartani vele. Mert olyan is volt: pici, sovány, szikár földanyó, a száz évig élők fajtájából, szikes és időtlen, mint a kágyi föld.

Milyen messzinek tűnik ma már az a dióillatú, aranyló májusi délután. Elrebbent, elszállt, mint a füst. Az idő elmúlik, mert ez a dolga, soha nem kegyetlen, csak igazságos. Ezt mondta a keresztlánya is, aki hobbi-horoszkóp-készítő, amikor a halála idejét tudakolta volna tőle. Az öregasszony felsóhajtott:

– Nem látol már meg többé, L.! – suttogta kágyi tájszólásban.

Nővére nagyobbik lányával, L.-lél különös barátságot ápolt. A bölcsészlány nagy múltbúvároló volt, érdekes, spirituális elemzésekkel és meglátásokkal hökkentette néha meg erre fogékony családtagjait. Nagynénje kérésére felállította annak horoszkópját, de az olyannyira ellentmondott a valósnak, hogy sürgősen felhagyott a további elemzésekkel. Nénje spirituális képletén ugyanis minden numerológiai és csillagászati tudós számítás teljes csődöt mondott. Ő ugyanis az Oroszlán jegyében, oroszlán aszcendenssel

született. A Tűz elemében. Bibike egész személyisége, lénye, minden porci-
kája eleven és tökéletes cáfolata volt az Oroszlán csillagkánonjának. Téves
csillaghullással érkezhetett e földre, 1923. augusztus 5-én hajnali 5 órakor.

Lassan múlik az éjszaka. Vékonyan kúszik elő a horizont mögül a hajnal.
Az esőcseppek fehér pára-ködöt görgetnek a virradat elé. Mintha egy nagy
fehér felhőhajó ringatózna be méltóságteljesen a kikötőbe, és egy percre
megállna az ablak előtt.

– Itt van végre ez a nagy hajó, de nem tudom, hol kell felszállni rá... – sut-
togta az öregasszony és megpróbált felülni.

Az esthajnalcsillag biztatóan hunyorgott be az ablakon:

– Tűnőben az éjszaka, mennem kell, ne félj, annyi fényem még maradt,
hogy az utadat a hajóra megvilágítsam. Szétperegsz, mint régi gyöngysor
fáradt fonálról, most leszóródsz e földi hajóról, mert már többé nem tart itt
semmi. De azon a másik hajón, amire most felszállsz, ott lesz majd minden
és mindenki, akit elvesztettél hosszú életed alatt.

Hajnali öt óra volt. A júniusi hajnal részvétlen ragyogása megcsillant a
gesztenyevirágok mézgasz könnyein. A nádi baronesse unokája átadta
magát az örökkévalóságnak, magával víve a régi kágyi világ utolsó emlék-
foszlányait.

2016 januárjában